

Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim ve Kendini Ayarlama Açısından İncelenmesi¹

Necla Acun Kapıkıran²

Özet

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının empatik eğilim ve kendini ayarlama açısından incelemektir. Araştırmanın katılımcıları, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinden 363 kız (%57) ve 273 (%43) olmak üzere toplam 636 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmanın amacına uygun veri toplamak üzere iki farklı ölçek kullanılmıştır. İlk ölçek Empatik Eğilim Ölçeği (Dökmen, 1988) empatik eğilimi belirlemek için ve ikinci ölçek, Kendini Ayarlama Ölçeği (Synder, 1974) sosyal ortamlarda bireyin davranışlarını ayarlama düzeyini ölçmek için kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi sonucunda, hem empatik eğilim hem de benmerkezci eğilimin dışadönüklük, rol yapma ve cinsiyet açısından anlamlı olarak yordanırken, benmerkezci eğilim dışadönüklük, başkası merkezli olma, rol yapma ve cinsiyet açısından anlamlı olarak yordanmıştır. Ayrıca, sempatik eğilim dışadönüklük, başkası merkezli olma ve cinsiyet açısından anlamlı olarak yordanmıştır. Bulgular empati ve kendini ayarlama alan yazını açısından tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Empatik Eğilim, Kendini Ayarlama ve Öğretmen Adayları

The Analysis of University Students in Terms of Empathic Tendency and Self-monitoring

Abstract

The purpose of this study was to investigate the empathic tendency of pre-service teachers in terms of self-monitoring. The participants of this study consisted of randomly selected 636 (female:373, 57% and male: 273, 43%) students from the Faculty of Education at Pamukkale University. In the study, two different scales were used. The first scale (Empathic Tendency Scale, Dökmen, 1988) was administered for measuring the students' empathic tendency. The second scale (Self-monitoring Scale, Synder, 1974) was used for measuring the monitoring level of their behaviors in social conditions. The analysis of data showed that while empathic tendency was predicted by gender and the extraversion, other-oriented and role playing subscales of The Self/monitoring Scale. Sympathic tendency was also predicted by extraversion and other-oriented subscales of The Self-monitoring, and gender. Results have been discussed in the light of empathy and self-monitoring literatures.

Key Words: Empathic Tendency, Self-monitoring and Pre-service

¹Bu çalışmada "Ahlaki Davranışın Empatik Eğilim ve Kendini Ayarlama Açısından Yordanması" başlıklı çalışmanın verileri kullanılmıştır.

²Yard. Doç.Dr. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, PDR anabilimdalı, Denizli
E-posta: nkkiran@pau.edu.tr

Giriş

Öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişki sosyal etkileşime dayanır. Sosyal etkileşimler bir dizi karmaşık olayları ve olguları içermektedir. Bireylerin sosyal etkileşimleri sürdürbilmeleri için bir çok özelliğe sahip olması gerekmektedir. Empati sosyal etkileşimleri kolaylaştırıcı bir etken olarak düşünülebilir. Tanımlamalara baktığımızda, empatinin diğer insanların duygu ve düşüncelerini anlama ya da kendimizi diğer kişinin yerine koyma işlemi (Tamborini, Stiff ve Heidel, 1990), dünyayı diğer insanların bakış açısıyla algılama yeteneği (Barak, 1990), diğer insanların duygu durumu ya da koşuluna cevap verme (Bengtsson ve Johnson, 1992) ve danışanın fenomenolojik dünyasına odaklanma (Meador ve Rogers, 1984) olarak tanımlandığı görülmektedir.

Bu tanımlamalardan empatinin yalnız bilişsel bir etkinlik olmadığı aynı zamanda duygusal bir etkinlik olduğu görülmektedir (Broome, 1991). Empati diğer kişilerin duyguları kadar düşüncelerini ve güdülerini anlamayı ifade etmektedir (Iannotti, 1985). Diğer bir deyişle, empati diğer kişinin bakış açısını kendi bakış açısına uydurmayı (Stiff, Dillard, Somera, Kim ve Sleight, 1988) ve diğer kişinin durumunu anlamayı da içermektedir (Hathcher, Nadeau ve Walsh, 1994),

Eliasz (1980-1982) empatinin duygusal empati, bilişsel rol alma ve karmaşık bilişsel ve duygusal işlevler olmak üzere üç temel ögesinin olduğunu belirtmektedir (Broome, 1991). Yine, empatinin sempati uyandırma, insancıl yönelim, özgecilik ve sempati gibi kavramla ilişki olarak görülebileceği belirtilmektedir (Stiff, Dillard, Somera, Kim ve Sleight, 1988). Diğer bir deyişle empati sempatiyi de içeren geniş bir kavram olmakla birlikte, empati ve sempati iki farklı kavramdır. Rogers (1957) empatinin asıl ögesinin "miş gibi" niteliği olduğunu vurgulamaktadır (Broome, 1991; Corcoran, 1983). Bu öge ortadan kalktığında, empatiden ziyade sempati söz konusu olmaktadır. Sempati iletişimde farkındalığı azaltmaktadır. Empatide diğer kişiye ulaşma, sempatide diğer kişiye yönelme vardır (Wispé, 1986). Yani, sempati duymak, diğer kişinin duygu ve düşüncelerinin aynısı düşünmek ve hissetmek anlamına gelmektedir. Bu durumda, karşımızdaki kişinin algısal, bi-

lişsel ve duygusal bakış açısına girilemez ve kişinin kendisi olmayı yitirmesi söz konusudur (Dökmen, 1994:126).

Empati kavramı insancıl psikoloji ile özdeş olarak düşünülse de kavramın temeli Antik Yunana dayanmaktadır (Stotland ve ark. 1978; akt: Duru, 2002). Hoffman empatinin hem bilişsel hem duygusal yönünü belirten özgeci güdünün gelişimi ve değişimini şöyle ifade etmektedir.

"Kuramın temel düşüncesi... empatik tepkinin tam olarak gelişmesi için başka birinin duygu durumuna ilişkin ipuçlarına içsel bir tepki oluşturmak gerekir, empatik tepki gelişimsel olarak dramatik değişimler geçiren kişiden bağımsız olarak; kişinin , aktörün bilişsel yargılamalarına tamamen bağlı olmasıdır. Diğer kişiye yönelik bir düşüncenin gelişimi... kişinin özgecilik güdüsüne dayanan ilk empatik tepkileriyle etkileşimini içerir (Eisenberg ve Mussen, 1990;131).

Hoffman (1984)'a göre empati, bebeklerin kendilerini başkalarından ayırmaya başlayıp daha sonra çocukta "rol alma"ya başlamalarıyla başlamaktadır (Eisenberg ve Mussen, 1990;132). Empatinin gelişimi süreci ebeveyn bağlanması (Laible, Carlo ve Roesch, 2004) ve anne sıcaklığı ile (Robinson, Zahnx-Waxler ve Emde, 1994) geliştirdiği kaydedilmiştir. McDevitt, Lennon ve Kopriya (1991) annelerin kız çocuklarına daha çok duygusal tepki verdikleri, aynı zamanda annelerin kızlarının empatik davranmaları konusunda daha fazla ısrarcı olduklarını belirtmektedir. Bir başka çalışmada, okul öncesi dönemdeki çocukların arkadaşlarının duygu ve gereksinimlerine duyarlılık göstermeleri empatiyle ilişkili olduğu kaydedilmiştir (Iannotti, 1985). Yine, annenin problem çözme davranışının ve öğretmenlerin duygusal ifadelerinin erkek çocuklarında sempatiyi arttırdığı kaydedilmiştir (Eisenberg, Fabes, Murphy, Karbon, Smith ve Maszk, 1996).

Selman (1980) yaş ilerledikçe ben merkezlikten uzaklaşıldığı ve kişinin hem kendini hem de başkalarını anlama yeteneğinin geliştiğini belirtmektedir (Pratt, Diessner, Pratt, Hunsberger ve Pancer, 1996). Empatik eğilimin üniversite öğrencilerinde lisedeki öğrencilerden daha yüksek olduğu saptanmıştır (Hathcher, Nadeau ve Walshy 1994).

Diğer bir deyişle yaş ilerledikçe empatik becerilerde artış söz konusudur. Bu konuyla ilgili başka çalışmalara baktığımızda, empatinin sempati eğilimiyle (Valiente, Eisenberg, Fabes, Shaepard, Cumberland ve Losoya, 2004), karşısındaki sıkıntısını anlamayla (Young, Fox ve Zahnx-Waxler, 1999) ve barışçıl problem çözmeye (Björkqvist, Österman ve Kahkiainen, 2000) olumlu olarak ilişkilendiği kaydedilmiştir. Empati göstermenin olumlu sosyal (prosocial) davranışlar ve başkalarına yardım biçimlerinin belirleyicisi olduğu düşünülmektedir (Miller, Stiff ve Ellis, 1988). Yüksek düzeydeki empatinin, danışan ve danışmanın duygusal benzerliğiyle (Corcoran, 1983) ilişkili bulunmuştur.

Empatiyle olumlu ilişkisinin olduğu bu değişkenlere karşılık, bazı değişkenler arasında olumsuz ilişki olduğu saptanmıştır. Bu çalışmalara bakıldığında, empatinin güvensiz bağlanmayla (Van der Mark, Van der Ijzenendoorn ve Bakermans-Kranenburg, 2002), aldırma ebeveyn tutumuyla (Brems ve Sohl, 1995) ve dolaylı saldırganlıkla (Björkqvist, Österman ve Kahkiainen, 2000) olumsuz olarak ilişkili olduğu kaydedilmiştir.

Sosyal etkileşimlerde insanların başkalarına empati göstermeleri kadar kendini ortaya koyması da önemlidir. Sosyal etkileşimlerde insanlar kendilerini farklı şekilde ortaya koyarlar (Norris ve Zwegnehaft, 1999). Bireylerin karşısındaki kişilere göre kendilerini ayarlamaları ve düzenlemeleri için gösterdikleri davranışlara kendini ayarlama denilmektedir. Kendini ayarlama, insanlar arasında durumsal ve eğilimsel özellikler açısından oldukça farklı özellikler olduğu belirtilmektedir (Synder, 1974; akt: Bacanlı, 1997:17). Sosyal etkileşimlerde herkes kendini ayarlamaya çalışır. Ancak, bazı kişiler daha yüksek düzeyde ayarlamacı iken bazıları daha düşük düzeyde ayarlamacılık göstermektedirler. Bireylerin kendini ayarlama düzeylerinin yüksek ya da düşük olması her zaman iyi midir? Başka insanların tepkilerine göre kendini çok fazla düzenleyen kişi, bu tepkilerle kendi olmak istemediği biri olmasını sağlayabilir. O zaman davranışlar gerçek duygu ve düşünceleri doğru yansıtabilir mi? Bazen, birey başkaları ya da belli durumlarda kendinden ödün vermemesi gerekebilir (Synder, 1972).

Kuramsal olarak Cooley'in ayna benlik kavramı ve Goffman'ın 'tiyatro gibi hayat' benzetmesi kendini ayarlamanın ortaya çıkmasında etkili olduğu ifade edilmiştir (Bacanlı, 1997:17). Kendini ayarlama bir benlik yapısı, bir sosyal beceri, bir kişilik özelliği olduğu ve aynı zamanda kişiler arası yönelim kuramı olarak da görülebileceği belirtilmiştir (Bacanlı, 1997:21-28).

Bu konuyla ilişkili araştırmalara baktığımızda; kendini ayarlama ve cinsiyetle ilgili çalışmayı ülkemizde Bacanlı (1997) gerçekleştirmiştir. Bu araştırma sonucunda, kendini ayarlama puanları açısından cinsiyetler arasında fark bulunmamıştır. Ancak yüksek düzeyde kendini ayarlamacılığı olan kızların kendilerini çok yönlü, girişken, uyanık gibi sıfatlarla tanımladıkları ve yine kendini ayarlama düzeyi yüksek olan erkeklerin kendilerini dışadönük ve girişimci gibi sıfatlarla tanımladıkları belirtilmektedir. Başka bir çalışma ise iletişim becerileri eğitimiyle ilgili olduğu görülmektedir. İletişim becerileri eğitiminin kendini ayarlama düzeylerini arttırdığı rapor edilmiştir (Kutlu, Balcı ve Yılmaz, 2004). Yine, öğretmenlerin izlenim yönetimi taktiklerini etkileyen en önemli değişkenin kendini ayarlama yeteneği olduğu rapor edilmiştir (Demir, 2002). Yurtdışı çalışmalarına bakıldığında, kendini ayarlama ve uyum sağlama arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Uyum sağlama kızlarında ortalama olumlu geri bildirim, oysa erkeklerde az ya da ortalama düzeyde olumsuz geri bildirim etkili olduğu kaydedilmiştir (Liew Eisenberg, Losoya, Fabes, Guthrie ve Murphy, 2003). Yüksek düzeydeki kendini ayarlama ile benlik saygısı arasında (Riardon ve Gross, 1994) ve çekicilik arasında (Graziano ve Bryant, 1998) olumlu ilişki bulunmuştur. Yine kendini ayarlama düzeyi yüksek olanların sosyal farkındalıklarının ve kendini ayarlama düzeyi düşük olanların öz farkındalıklarının yüksek olduğu (Webb, Marsh, Scniederman ve Davis, 1989), yüksek kendini ayarlama düzeyine sahip kişilerin kolay fark edilmeyen jestler (Cheng ve Chartrand, 2003) kullandıkları belirtilmektedir. Kendini ayarlama bir ölçüde başkalarının duygu ve düşüncelerine göre hareket etmez. Bu yüzden insanlar neden kendilerini başkalarına göre ayarlar sorusunun tek bir yanıtı yoktur. Kimi durumlarda bireyin karşı-

sındaki kişiye olan saygısı ve karşısındaki kişiyi kırmak istemesinden dolayı, kimi zaman da bireyin kendini olduğundan farklı göstermek istemesinden dolayı kişiler kendilerini ayarlamaktadırlar. Norris ve Zwgingehaft, (1999) yaptıkları bir çalışmada, kendini ayarlama düzeyi yüksek olanların dürüstlüğüne düşük olduğunu saptamışlardır. Yaş ilerledikçe, kişinin kendi olma davranışının artması beklenir. Ancak bir çalışmada, kendini ayarlamanın yaşla birlikte düştüğü saptanmıştır (Reifman, Klein ve Murphy, 1989). Yine, kendini ayarlamanın öğrenmeye yardımcı olduğu saptanmıştır (Lan ve Repman, 1998).

Mevcut araştırmanın iki önemli değişkeni olan empati ve kendini ayarlama arasında bir ilişkinin olup olmadığı sorusuyla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde kendini ayarlama davranışıyla empatik eğilim arasında doğrudan araştırmalara ulaşılmamıştır. Empati duygusal zekanın önemli özelliklerinden biridir. Kendini ayarlama düzeyi yüksek olanların duygusal zekalarının da yüksek olduğu rapor edilmiştir (Schutte, Malouff, Bobik, Coston, Greeson ve Jedlicka, 2001). Yine duygusal zekanın bir başka özelliği olan duyguları denetleyebilme, sosyal ortamlarda olumlu ve olumsuz duyguları yönetebilme kendini ayarlama ile ilişkili bulunmuştur (Friedman ve Herringer, 1991). Aynı zamanda duygusal zekası yüksek olan kişilerin stresli durumlarla daha fazla başa çıkabildikleri kaydedilmiştir (Bono ve Vey, 2007). Yine, duygusal zekası daha yüksek olan kişilerin başkalarının verdiği olumlu duygusal geri bildirimlere karşı daha çok tepki verdikleri kaydedilmiştir (Graziano ve Brayant, 1998). Yüksek düzeyde kendini ayarlama düzeyi olan kişilerin daha çok olumlu duygularını ifade ettikleri ve olumsuz duygularını daha az ifade ettikleri rapor edilmiştir (Levine ve Feldman, 1997).

Bu araştırmanın amacı, empatik eğilimi kendini ayarlama ve bazı sosyo-demografik değişkenler açısından incelemektir. Buna bağlı olarak aşağıdaki soruların yanıtları aranacaktır.

1. Empatik eğilim dışadönüklük, başkası merkezli olma, rol yapma, bölüm, sınıf ve cinsiyet değişkenleriyle yordanabilmekte midir?

2. Benmerkezci eğilim dışadönüklük,

başkası merkezli olma, rol yapma, bölüm, sınıf ve cinsiyet değişkenleriyle yordanabilmekte midir?

3. Sempatik eğilim dışadönüklük, başkası merkezli olma, rol yapma, bölüm, sınıf ve cinsiyet değişkenleriyle yordanabilmekte midir?

Yöntem

Araştırma Grubu

Çalışma grubu 636 öğrenciyi kapsamaktadır. Öğrenciler Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesine devam etmekte olan dokuz bölümden seçilmiştir. Sınıflara göre baktığımızda; 153(%24) birinci sınıf, 148 (%23) ikinci sınıf, 180 (%28) üçüncü sınıf ve 155 (%25) dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrencilerin 363 (%57)'si kız ve 273 (%43)'ü erkek öğrencilerdir. Çalışmaya katılan kişilerin yaşlarının aritmetik ortalaması 21,25, standart sapması 1.94 ve yaş genişliği 17-32 arasında değişmektedir.

Veri Toplama Araçları

Empatik Eğilim Ölçeği: Dökmen (1988) tarafından geliştirilen 20 maddeli ölçek, bireyin günlük yaşamda empati kurma potansiyelini ölçmeye çalışan 5'li likert türü bir ölçme aracıdır. Ölçme aracı üç faktörlüdür. Empatik Eğilim Ölçeğinin faktör analizi sonuçlarına göre 1.faktör Empatik Eğilimin (1,4,5,9,14,16,18,19,20) faktör yükleri 31-62 arasında, 2.faktör Ben merkezci eğilimin (3,6,8,11,13,14,15) faktör yükleri 34-64 ve 3.faktör Sempatik Eğilimin (2,,7,10,17) faktör yükleri 33-75 arasında değişmektedir. Empatik Eğilim (9 madde) varyansın %15.69'unu (öz-değeri:3.13), Ben merkezci eğilim (7 madde) varyansın % 11.94'ünü (öz-değeri:2.38) ve Sempatik Eğilim(4 madde) varyansın % 9.88'ini (öz-değeri:1.97) açıklamıştır ve ölçek toplam varyansın % 37.41'ini açıklamıştır. EEÖ ile empatik eğilim arasında $r: .82, p<.001$, EEÖ ile ben merkezci eğilim arasında $r:-.69, p<.001$, EEÖ ile sempatik eğilim arasında $r: .56, p<.001$, empatik eğilim ile ben merkezci eğilim arasında $r:-.36, p<.001$, empatik eğilim ile sempatik eğilim arasında $r: .23, p<.001$ ve ben merkezci eğilim ile sempatik eğilim arasında $r:-.14, p<.001$ ilişkiler saptanmıştır (Kapıkıran, 2007). Ölçeğin güvenirlik çalışmasındaki, madde-toplam ko-

relasyonları 1.faktörün r:43.9-.61.7, p<.001, 2.faktörün r:41.5-.63.1,p<.001 ve 3.faktörün r:54.0-.75.8, p<.001 düzeyinde anlamlıdır. Empatik Eğilimin α :.73.15, Ben merkezci Eğilim α :.62, Sempatik Eğilimin α :.47 ve ölçeğin toplamının α :.71'dir.

Kendini Ayarlama Ölçeği (KAÖ) : Kendini Ayarlama Ölçeği (Self-monitoring Scale, Synder, 1974) 25 maddeli ve doğru-yanlış cevaplamayı gerektiren bir ölçektir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Bacanlı (1997) tarafından yapılmıştır. 25 maddeli ölçek madde analizi sonuçlarına göre, 20 maddeye indirgenmiş ve uygulanır hale geldiği belirtilmektedir. Bu araştırma için ölçeğin faktör analizine bakılmıştır. Faktör analizi sonucuna göre, ölçeğin 3 faktörle açıklanabileceği sonucuna varılmıştır. 1.faktör olarak dışadönüklük (extraversion) (3,8,10,12,16,20) alt ölçeğinin faktör yükleri 36.9-64.9 arasında değişmekte olup varyansın %13.03'ünü (öz-değeri:2.60) açıklamaktadır. 2.faktör ise, diğeri merkezli olma (other-oriented) (1,2,4,6,7,9,13) alt ölçeğinin faktör yükleri 41.2-54.5 arasında değişiyor ve varyansın %9.59'unu (öz-değeri: 1.91) ve 3.faktör olan rol yapma (acting) (5,11,14,15,17,18,19) faktör yükleri 34.2-64.8 arasında olup varyansın %6.94'ini (öz-değeri: 1.38) açıklamaktadır. Tüm ölçek toplam varyansın 30'unu açıklamaktadır.

İAÖ ile dışadönüklük arasında r: .69, p<.001; İAÖ ile diğeri yönelimli olma arasında r: .55, p<.001; İAÖ ile rol yapma (acting)

arasında r: .59, p<.001; dışadönüklük ile diğeri yönelimli olma arasında r: .029, p>.05; dışadönüklük ile rol yapma arasında r: .26, p<.05 ve diğeri merkezli olma ile rol yapma arasında r: .075, p>.05 ilişkiler saptanmıştır. Güvenirlilik çalışmasında, dışadönüklük alt ölçeğinin (7madde), α : .54, diğeri merkezli olma alt ölçeğinin (7madde) α : .45 ve rol yapma (acting) alt ölçeğinin (7 madde) α :.51 ve tüm ölçeğin α :.57'dir. Ölçeğin madde toplam puanları arasındaki ilişki .15,9-.57,6 arasında olup, p<.001 düzeyinde anlamlıdır (Karpıkıran, 2007).

İşlem

Veriler 2005 yılı bahar döneminde toplanmıştır. Uygulama yaklaşık olarak 30 dakika civarında sürmüştür. Veriler araştırmacı tarafından toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS 11.5 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle değişkenler arasındaki korelasyonlara bakılmıştır ve sonra korelasyon katsayısı yüksek olan değişkenden başlanarak aşamalı regresyon analizi ile veriler analiz edilmiştir. Gruplar arasındaki fark çift yönlü varyans analizi ile hesaplanmıştır ve farkın kaynağına Tukey-HSD ile hesaplanmıştır. Bu araştırma için elde edilen verilerin aritmetik ortalaması, standart sapması, en düşük ve en yüksek değerleri hesaplanmıştır.

Bulgular

Tablo-1: Ölçeklerden elde edilen puanların aritmetik ortalaması standart sapması en düşük ve en yüksek puanlar

Ölçekle	X	Ss	En düşük	En yüksek
EE Empatik eğilim	32.94	5.23	9	45
BE Benmerkezci eğilim	20.27	4.67	7	35
SE Sempatik eğilim	12.45	2.32	4	19
D Dışadönüklük	3.91	1.48	0	6
BMO Başkası merkezli olma	2.90	1.58	0	7
RY Rol yapma	3.44	1.71	0	7

Tablo-1'de Empatik Eğilim Ölçeğinin alt ölçeklerinin ve Kendini Ayarlama Ölçeği alt ölçeklerinin aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, en düşük ve en yüksek puanları verilmiştir.

Tablo-2: Empatik eğilim ölçeği ve kendine ayarlama alt ölçeklerinin ilişkileri

EE	BME	SE	D	BMO	RY		
Empatik eğilim	-	-	-.367**	.293**	.456**	-.044	.199**
Ben merkezci eğilim	-	-	-	.010	-.296**	.193**	-.180*
Semp Sempatik eğilim	-	-	-	-	.173*	.107*	.064
Dışadönüklük	-	-	-	-	-	.300**	.321**
Başka Başkası merkezli olma	-	-	-	-	-	-	.059

Not:EE:EmpatikEğilim BME:Benmerkezci Eğilim SE:Sempatik Eğilim D:Dışadönüklük

BMO: Başkası Merkezli Olma RY: Rol Yapma

* $p < .05$ ** $p < .001$

Tablo 2'de empatik eğilim ve kendini ayarlama alt ölçeklerinin korelasyonları Pearson-mometler çarpımı korelasyon katsayısı ile hesaplanmıştır. Empatik eğilim ve sempatik eğilimin kendini ayarlama alt ölçeklerden elde edilen puanlarla düşük ve

orta düzeyde olumlu ilişkili olduğu saptanırken, benmerkezci eğilimin dışadönüklükle olumsuz orta düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir. Empatik eğilimin başkası merkezli olmayla ve sempatik eğilimin rol yapma ilişkisi anlamlı düzeye ulaşmamıştır.

Dışadönüklük ile başkası merkezli olma ve rol yapma arasında ilişkiler olumlu ve anlamlı iken, başkası merkezli olma ile rol yapma arasındaki ilişki anlamlı düzeye ulaşmamıştır.

Tablo-3: Empatik eğilimin kendini ayarlama alt ölçekleri ve cinsiyet değişkeniyle yordanması

B'l\B'sız değişkenler	R	R2	R ² Artış	SH	Beta	t	p
Empatik eğilim\dışadönüklük	.454	.206	.206	4.66	.413	10.85	.000
Empatik eğilim\cinsiyet	.461	.213	.007	4.64	-.094	-2.59	.009
Empatik eğilim\rol yapma	.466	.217	.004	4.63	.075	2.00	.045

Tablo-3'ye bakıldığında aşamalı regresyon analizinde, analiz aşamasının ilk sırasında yer alan Kendini Ayarlama Ölçeğinin alt boyutu olan dışadönüklük değişkeninin ilgili R² değerlerine göre, empatik eğilimin puanlarında gözlenen toplam varyansın %20.6'sını açıkladığı görülmektedir. Dışa dönüklük empatik eğilimde fark yaratmıştır (t: 10.85, $p < .000$). İkinci aşamada regresyon eşitliğine katılan ve cinsiyetle açıklanan varyansın oranı %21.3'tür. Açıklanan toplam varyanstaki artış %007'dir. Bu artış varyant

lamli fark yaratmıştır (t:-2.59, $p < .009$). Bu fark kız öğrencilerin lehinedir. Üçüncü aşamada kendini ayarlama ölçeğinin alt boyutu olan rol yapma eşitliğe katılmıştır. Böylece açıklanan toplam varyans oranı %21.7'ye yükselmiştir. Açıklanan toplam varyanstaki artış %004'tür. Bu değişkenin varyansa katkısı fark yaratmıştır (t:2.00, $p < .045$).Yordayıcı üç değişkenin öğretmen adaylarının empatik eğilim puanlarında gözlenen toplam varyansın %21.7'ini açıkladığı belirlenmiştir.

Tablo-4: Benmerkezci eğilimin kendini ayarlama alt ölçekleri ve cinsiyet değişkenleriyle yordanması

B'l\B'sız Değişkenler	R	R2	R ² Artış	SH	Beta	t	p
BME\dışadönüklük	.293	.086	.086	4.46	-.232	-5.86	.000
BME\başkası merkezli olma	.356	.126	.040	4.36	.198	5.37	.000
BME\cinsiyet	.377	.142	.016	4.33	.147	3.89	.000
BME\rol yapma	.396	.157	.015	4.29	-1.30	-3.32	.001

BME: Benmerkezci eğilim BMO: Başkası merkezli olma

Tablo 4'e bakıldığında aşamalı regresyon analizinde, analiz aşamasının ilk sırasında yer alan Kendini Ayarlama Ölçeğinin alt boyutu olan dışadönüklük değişkeninin ilgili R2 değerlerine göre, benmerkezci eğilim eğilimin puanlarında gözlenen toplam varyansın %08.6'sını açıkladığı görülmektedir. Dışa dönüklük empatik eğilimde fark yaratmıştır (t: -5.86, $p < .000$). İkinci aşamada regresyon eşitliğine katılan Kendini Ayarlama Ölçeğinin başkası merkezli olma varyansın %12.6'sını açıklamıştır. Açıklanan toplam varyanstaki artış %040'tür. Bu artış anlamlı fark yaratmıştır (t:5.37, $p < .000$). Üçüncü aşamada regresyon eşitliğine katılan ve cinsiyetle açıklanan varyansın oranı %14.2'dir. Açıklanan toplam

varyanstaki artış % 0.16'dır. Bu artış varyant sa anlamlı fark yaratmıştır (t:3.89, $p < .000$). Bu fark kız öğrencilerin lehinedir. Dördüncü aşamada kendini ayarlama ölçeğinin alt boyutu olan rol yapma eşitliğe katılmıştır. Böylece açıklanan toplam varyans oranı 15.7'ye yükselmiştir. Açıklanan toplam varyanstaki artış %0.15'tir. Bu değişkenin varyansa katkısı fark yaratmıştır (t:-3.32, $p < .001$).Yordayıcı üç değişkenin öğretmen adaylarının ben merkezci eğilim puanlarında gözlenen toplam varyansın %39.6'sını açıkladığı belirlenmiştir.

Tablo-5: Sempatik eğilimin kendini ayarlama alt ölçekleri ve cinsiyet değişkenleriyle yordanması

B'l\B'sız değişkenler	R	R ² Artış	SH	Beta	t	p
Sempatik eğilim\dışadönüklük	.178	.030	2.28	.150	3.81	.000
Sempatik eğilim \cinsiyet	.222	.046	2.69	-.115	-3.67	.000
Sempatik eğilim \başkası merkezli olma	.250	.058	2.55	.155	2.95	.003

Tablo-5'e bakıldığında aşamalı regresyon analizinde, analiz aşamasının ilk sırasında yer alan Kendini Ayarlama Ölçeğinin alt boyutu olan dışadönüklük değişkeninin ilgili R2 değerlerine göre, sempatik eğilimin puanlarında gözlenen toplam varyansın %17.8'zini açıkladığı görülmektedir. Açıklanan toplam varyanstaki artış .030'dur. Dışadönüklük sempatik eğilimde fark yaratmıştır (t: 3.81 p<.000).İkinci aşamada regresyon eşitliğine katılan ve cinsiyetle açıklanan varyansın oranı %22.2'dir. Açıklanan toplam varyanstaki artış %046'dir. Bu artış varyantsa

anlamli fark yaratmıştır (t:-3.67, p<.009). Bu fark kız öğrencilerin lehinedir. Üçüncü aşamada kendini ayarlama ölçeğinin alt boyutu olan başkası merkezli olma eşitliğe katılmıştır. Böylece açıklanan toplam varyans oranı %25.0'e yükselmiştir. Açıklanan toplam varyanstaki artış % 058'dir. Bu değişkenin varyansa katkısı fark yaratmıştır (t:2.95, p<.003). Yordayıcı üç değişkenin öğretmen adaylarının sempatik eğilim puanlarında gözlenen toplam varyansın %25.0'ini açıkladığı belirlenmiştir.

Tablo-6: Empatik eğilim, benmerkezci eğilim ve sempatik eğilimin cinsiyet değişkeni açısından farkı

Değişkenler	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Empatik eğilim	Kız	363	33,65	4,40	3.96	,000
	Erkek	272	32.00	6.05		
Benmerkezci eğilim	Kız	363	19.52	4,52	-4.73	.000
	Erkek	272	21.27	4.69		
Sempatik eğilim	Kız	373	12.78	2.15	4.18	.000
	Erkek	272	12.01	2.46		

Tablo-6'da kızların empatik ve sempatik eğilimi puanlarının erkeklerin puanlarından anlamli olarak fark yarattığı kaydedilmiştir. Oysaki, ben merkezci eğilimde erkeklerin kızların puanlarından anlamli olarak fark yarattığı görülmektedir. Kızların empatik ve sempatik eğilim puanları, erkeklerin ise benmerkezci eğilim puanları yüksek bulunmuştur.

Tartışma

İnsanlarla doğrudan etkileşimde olan meslekleri yerine yetiren kişilerin günümüzde daha becerili olmaları beklenir. Bu mesleklerden birisi de öğretmenliktir. Empatik eğilim ve kendini ayarlama öğretmenlerin sahip olması gereken özelliklerden bazılarıdır. Bu çalışmada dokuz bölümdeki öğretmen adayları, empatik eğilim ve kendini ayarlama açısından incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma bulgularından bir tanesi, empatik ve sempatik eğilimleri dışadönüklük ve rol

yapma arttırırken, benmerkezci eğilimi dışadönüklük ve rol yapma azaldığını göstermektedir (Tablo-3,4 ve 5). Benmerkezci kişiler kendi odaklı oldukları için empatik eğilimleri düşük olmaktadır. Yine, empatik eğilimin diğer kişinin bakış açısını girmekle ilişkili olduğu için, benmerkezci kişilerin farklı bakış açılarına girmeleri oldukça güç olabilir. Oysa, empatik eğilimli bireyler karşısındaki kişinin yerine kendilerini daha rahatlıkla koyabildikleri için kendilerini başkalarının gönderdiği ipuçlarına göre ayarlaması ve rol yapmaları söz konusu olabilir. Örneğin, empatik eğilimi yüksek olan kişiler karşısındaki kişinin sıkıntısını daha rahatlıkla anlayacak ve ona uygun tepkiler verecekleri için kendi duygu durumunu daha kolaylıkla değiştirebilmeleri beklenebilir. Öğretmenlerin empatik eğilimlerinin yüksek olması öğrencilerini daha kolay anlamalarına yol açacağı varsayılır. Bu durumda öğretmenin kendi davranışlarını öğrencilerine göre ayarlamalarına ne-

den olacağı düşünülebilir. Diğer bir deyişle birinin duygularını anladığınız sürece kendinizi ona göre ayarlayabilirsiniz.

Empatik eğilimin eğitimle değişmediği ancak empatik becerilerin arttığı saptanmıştır (Kapıkıran ve Kapıkıran, 1998). Anne çocuk etkileşimi ve bu etkileşimin niteliğinin empatinin gelişimiyle ilişkili olduğu kaydedilmiştir (Laible, Carlo ve Roesch, 2004; McDevitt, Lennon ve Kopriva, 1991). Hem empatik eğilim hem sempatik eğilim dışadönüklük ve rol yapmayla artmakta olduğu kaydedilmiştir. Nitekim sempatinin empatiyle olumlu ilişkili olduğu yazın alanında saptanmıştır (Valiente ve diğerleri, 2004).

Çalışmanın diğer bir bulgusu, empatik ve sempatik eğilimleri kız öğrenciler arttırırken, erkek öğrencilerin benmerkezci eğilimi arttırdığı saptanmıştır (Tablo-3,4 ve 5). Anne ve babaların çocuk yetiştirirken kız çocuklarına daha çok başkalarını anlamaya yönelik olarak zorladıkları ifade edilmiştir (McDevitt, Lennon ve Kopriva, 1991). Kız öğrencilerin daha empatik eğilimli olduklarını ülkemizdeki çalışmalar da desteklemektedir (Kapıkıran, 2007; Şahin ve Özbay, 1999). Bu durumda kız çocuklarının başkalarının duygularını anlama yönünde daha fazla ileti aldıkları için empatik eğilimlerinin daha fazla olması kaçınılmazdır. Oysa, erkek çocuklarından bu tür beklentilerinin olmaması erkek çocukların empatik eğilimlerinin düşük olması ve benmerkezci eğilimlerinin daha yüksek olmasına neden olduğu düşünülebilir. Özellikle toplu-

mumuzda erkek çocuklarının girişken hatta saldırgan davranış göstermesinin bazen aileler tarafından onaylanmaktadır. Kız ve erkek çocuklarının yetiştirilmesi bağlamında cinsiyet rollerinin empatik eğilimin gelişiminde önemli bir yere sahip olduğu düşünülebilir.

Sonuçta empatik eğilimin sempatik eğilimle ilişkili olması ve kız öğrencilerin bu eğilimleri daha yüksekken erkek öğrencilerin benmerkezci eğilimlerinin yüksek olması öğrenci ve öğretmen ilişkisi açısından önemlidir. Bu çerçevede, özellikle erkek çocukların yetiştirilmesinde çocukları cinsiyet rollerinden bağımsız olarak yetiştirilmesi ve duygusal –sosyal gelişimine önem verilmesi gerekmektedir. Bu durumda çocuk yetiştirme uygulamalarının önemli olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının empatik becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim programları düzenlenmelidir. Çocukların akranlarıyla olumlu sosyal ilişkiler kurmaları çocukların sosyal becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayacaktır. Olumlu akran ilişkilerini geliştirmeye yönelik uygulamalara yer verilmelidir. Okulların psikolojik danışma ve rehberlik servisleri her eğitim ve öğretim seviyesinde öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirici programlar uygulayabilir. Ailede başlayan sosyalleşme süreci okul, arkadaş çevresi ve diğer gruplarla devam ettiği için okulların eğitim öğretim dışında çocukların çok yönlü gelişimlerini ve yeterliliklerini sağlayacak programlar uygulamaları gerekmektedir.

Kaynakça

- Bacanlı, H. (1997). *Kendini ayarlamının psikolojisi*. İstanbul: M.E.B. Yay.
- Barak, A. (1990). Counselor training in empathy by a game procedure. *Counselor Education and Supervision*, 29,170-178.
- Bengtsson, H. ve Johnson, I. (1992). Perspective taking, empathy and prosocial behavior in late childhood. *Child Study Journal*, 22(19), 11-22.
- Bono, J.E. ve Vey, M.A. (2007). Personality and emotional performance: Extraversion, neuroticism, and self-monitoring. *Journal of Occupational Health Psychology*,12(2), 177-192.
- Björqvist, K. Österman, K. Ve Kahkiainen, A. (2000). Social intelligence-empathy: aggression? *Aggression and Violent Behavior*, 5(2), 191-200.
- Brems, C. ve Sohl, M.A. (1995). The role of empathy in parenting strategy choices. *Family Relations* 44,189-194.
- Broome, B.J. (1991). Building shared meaning: implications for teaching intercultural communication. *Communication Education*, 40, 235-249.
- Cheng, C.M. ve Chartrand, T.L. (2003). Self-monitoring without awareness using mimicry as unconscious affiliation strategy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(6), 1170-1179.
- Corcoran, K.J. (1983). Emotional separation and empathy. *Journal of Clinical Psychology*, 39(5), 667-671.

- Demir, K. (2002). Türkiye'deki resmi ve özel lise öğretmenlerinin izlenim yönetimi. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(2), 155-190.
- Dökmen, Ü. (1994). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul, Sistem Yay.
- Duru, E. (2002). Öğretmen adaylarında empatik eğilim düzeyinin bazı psikososyal değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(12), 21-35.
- Eisenberg, N., Fabes, R.A., Murphy, B., Karbon, M., Smith, M. ve Maszk, P. (1996). The relations of children's dispositional empathy-related responding to their emotionality, regulation and, social functioning. *Developmental Psychology*, 32(2), 195-209.
- Eisenberg, N. ve Mussen, P.A. (1990). *The root of prosocial behavior in children*. New York: Cambridge University Press.
- Friedman, H.S. ve Miller-Herringer, T. (1991). Nonverbal display of emotion in public and in private: Self-monitoring, personality, and expressive cues. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(5), 766- 775.
- Graziano, W.G. ve Bryant, W.H.M. (1998). Self-monitoring and self-attribution of positive emotions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1), 250-261.
- Hathcher, S.L., Nadeau, M.S. ve Walsh L.K. (1994). The teaching of empathy for high school and college students testing Rogerian methods with the interpersonal reactivity index. *Adolescence*, 29(116), 961-974.
- Hoffman, M.L. (2001). Toward a comprehensive empathy-based of prosocial moral development (eds). Aspinwall, L.S. ve Staudinger, U.M. *A psychology of Human Strengths: Fundamental questions and future directions for a positive psychology* Washington D.C: APA Pub., 61-86.
- Iannotti, R.J. (1985). Naturalistic and structured assessments of prosocial behavior in preschool children the influence of empathy and perspective taking. *Developmental Psychology*, 21 (3), 46-55.
- Kapıkıran, N.A. ve Kapıkıran, Ş. (1998). İletişim becerilerinin eğitiminin anaokulu öğretmenliği öğrencilerinin empatik eğilim ve empatik becerileri üzerindeki etkisi. *IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*, D e - nizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Kapıkıran, N.A. (2007). Üniversite öğrencilerinde ahlaki davranışın empatik eğilim ve kendini ayarlama açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28)33-58.
- Kutlu, M, Balcı, S. ve Yılmaz, M. (2004). İletişim becerileri eğiminin öğrencilerin kendini ayarlama ve iyilik düzeylerine etkisi. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Laible, D.J., Carlo, G. ve Roesch, S.C. (2004). Pathway to self-esteem in late adolescence: the role of parent and peer attachment, empathy and social behaviours. *Journal of Adolescence*, 2(6), 703-716.
- Lan, W. ve Repman, J. (1998). Effects of practicing self-monitoring of mathematical problem solving heuristics on impulsive. *Journal of Experimental Education*, 67(1), 32-53.
- Levine, S.P. ve Feldman, R. S. (1997). Self-presentational goals, self-monitoring, and nonverbal behavior. *Basic and Applied Social Psychology*, 19(4), 505-518.
- Liew, J. Eisenberg, N. Losoya, S.H., Fabes, R.A., Guthrie, I.K. ve Murphy, B.C. (2003). Children's psychological indices of empathy and their socio-emotional adjustment: Does caregivers' expressivity matter? *Journal of Family Psychology*, 17(4), 584-597.
- McDevitt, T.M. Lennon, R. ve Kopriva, R.J. (1991). Adolescents' perceptions of mothers' and fathers' prosocial actions and empathic responses. *Youth and Society*, 22(3), 387-409.
- Meador, B.D. ve Rogers, C.R. (1984). Person-centered therapy. Corsini ve ark. (eds.) *Current Psychotherapies*, Illinois. XXX
- Miller, K.I., Eisenberg, N., Shell, R. ve Fabes, R.A. (1996). Relations of moral reasoning and vicarious emotion to young children's prosocial behaviour toward peer and adults. *Developmental Psychology*, 32(2), 210-221.
- Norris, S.L. ve Zweingehaft, R.I. (1999). Self-monitoring, trust, and commitment in romantic relationships. *Journal of Social Psychology*, 39(2), 215-221.
- Özdamar, K. (1997). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-1*. Eskişehir: Anadolu Ün. Yay.

- Pratt, M. W., Diessner, R., Pratt, A., Hunsberger, B. V. ve Pancer, S. M. (1996). Moral and social reasoning and perspective taking in later life: a longitudinal study. *Psychology and Aging*, 11(1), 66-73.
- Reifman, A., Klein, J.G. ve Murphy, S.T. (1989). Self-monitoring and age. *Psychology and Aging*, 4(2), 245-246.
- Riardon, C.A. ve Gross, T. (1994). Self-monitoring, gender and the personal consequences impression management. *American Behavioral Scientist*, 37(5), 715-724.
- Robinson, J.L., Zahn-Waxler, C. ve Emde, R.N. (1994). Pattern of development in early empathic behavior: environmental and child constitutional influences. *Social Development*, 3(2), 125-45.
- Shutte, N.S., Malouff, J.M., Bobik, C., Coston, T.D., Greeson, C. Jedlicka, C. ve ark. (2001). Emotional intelligence and interpersonal relations. *Journal of Social Psychology*, 141(4), 705-817.
- Stiff, J.B., Dillard, J.P, Somera, L. Kim, H. ve Sleight, C. (1988). Empathy, communication and pro-social behavior. *Communication Monographs*, 55, 198-212.
- Snyder, M. (1972). İzlenim ayarlamacılığı (self-monitoring). (Çev. A.Dönmez), *Hitler İsteseydi: Sosyal psikoloji yazıları*. Ankara: Gündoğdu yay.
- Şahin, M. ve Özbay, Y. (1999). Üniversite öğrencilerinin empatik sınıf atmosferine ilişkin algıları. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 74-83.
- Tamborini, R. Stiff, J. ve Heidel, C. (1990). Reacting to graphic horror: a model of empathy and emotional behavior. *Communication Research*, 17(5), 616-640.
- Valiente, C.N., Eisenberg, N., Fabes, S.A., Shaepard, A., Cumberland, A. Ve Losoya, S.H. (2004). Prediction of children's empathy-related responding from their effortful control and parent's expressivity. *Developmental Psychology*, 40(6), 911-926.
- Van der Mark, I.J., van der Ijzendoorn, H.M. ve Bakermans-Kraenburg, M.J. (2002). Development of empathy in girl during the second years of life: associations with parenting attachment, and temperament. *Developmental Psychology*, 11(4). 451-467.
- Webb, W.M., Marsh, K.L., Schneiderman, W. ve Davis, B. (1989). Interaction between self-monitoring and manipulated of self-awareness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(1), 70-80.
- Wispe, L. (1986). The distinction between sympathy and empathy to call forth a concept: a world is needed. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(2), 314-321.
- Young, S.K., Fox, N.A. ve Zahn-Waxler, C. (1999). The relations between temperament and empathy in 2 years-olds. *Developmental Psychology*, 35(5), 118-127

Summary

Introduction: The relationship between teachers and students is based on social interaction. Empathy as a factor facilitating social interactions might think. When we look at definitions, empathy is seen to be an understanding other people's feelings and thoughts; other people's perspective taking capability; response to other people's mood or condition; and focus on other person's phenomenological world. In social interactions, people show empathy to others. Social interactions of people put themselves in different ways. Self-monitoring is quite different properties of situational and tendency in human relationship. Self-monitoring could be perceived as a social skill, a personality trait, and also as a theory of interpersonal orientation. Researchers have reported that communication skills education increase self-monitoring level. Again, the teachers' impression management tactics has been, the most important variable affecting the self monitoring. Self-monitoring of people with high levels of emotional intelligence was also reported to be high. Yet Another characteristic emotional intelligence was to control emotion and, positive and negative emotions can manage in social relationships. The purpose of this study was to examine to self-monitoring and empathic tendency in terms of some socio-demographic variables

Method: The participants of the study included 636 students attending Pamukkale University. In the study, data were gathered through Empathic Tendency Scale (ETS) and Self-Monitoring Scale (SMS). The quantitative data included correlations, regression analysis and two-way ANOVA.

Results: In stepwise regression analysis,

emphatic tendency was predicted in extraversion (t: 10.55, $p < .000$). The second stage created a significant difference with respect to gender (t: -2.59, $p < .009$). This difference is in the favor of female students. In the third stage, role playing have been participated in equity. Ego-centred tendency also predicted extraversion (t: - 5.86, $p < .000$). In the second stage of the regression equation participated with to be other-centered. (t: 5.37, $p < .000$). In the third step, gender participated in equality (t: 3.89, $p < .000$). This difference was in favor of female students. Fourth stage of equality participated in role play. Sympathetic tendency predicted extraversion (t: 3.81 $p < .000$). In the second stage of regression, gender participated in equality (t: -3.67, $p < .009$). This difference was in favor of female students. In the third stage, other-centeredness participated in equality (t: 2.95, $p < .003$).

Discussion: Empathic tendency helps individuals put themselves in other other people's shoes. For example, people who have high empathic tendency are more understanding and give appropriate responses to others. Findings showed that girls are more empathic than but, boys are more ego-centered than girls. Previous research indicates that female students are more empathic than boys in our country. In this case girls understand the feelings of others more in the direction of the message because they tend to be more emphatic. However, because boys lack empathic tendency, they tend to grow higher ego-centered trends. As socialization process starts in the family and develops in institutions like schools, schools need to consider developing programs that could improve children in different ways.